

میزگرد «بحران قره‌باغ ۳ سال بعد» - |الباکیان: جمهوری آذربایجان از مشغولیت روسیه در اوکراین سوء استفاده می‌کند

استاد دانشگاه ایروان به اظهارات مقامات ارمنستان درباره وضعیت قره‌باغ و احتمال واگذاری آن به آذربایجان اشاره کرده و می‌گوید: براساس نظرسنجی‌های اخیر، بیش از ۹۰ درصد مردم ارمنستان مخالف نظر مقامات دولتی هستند.

به گزارش آران نیوز به نقل از گروه بین الملل [خبرگزاری تسنیم](#)، منطقه قفقاز جنوبی در سال 2020 با یک جنگ 44 روزه بین جمهوری آذربایجان و ارمنستان و تبعات پس از آن مواجه شد. این جنگ باعث تغییرات بزرگی در منطقه شده و این تغییرات تا به حال ادامه دارد. تغییراتی که در حوزه جغرافیایی، امنیتی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی مشاهده می‌شود.

کشورهای مختلفی در این تحولات نقش آفرین بودند از جمهوری آذربایجان گرفته تا ترکیه، روسیه، کشورهای اروپایی، امریکا و رژیم صهیونیستی که هر کدام به نوعی تلاش دارند در این منطقه نقش آفرین باشند.

[خبرگزاری تسنیم](#) برای بررسی آخرین وضعیت منطقه و تحولاتی که در جریان است و احتمالاً در آینده هم ادامه خواهد داشت، میزگردی با حضور کارشناسان ارمنی و ایرانی در این خصوص برگزار کرده است که «ادگار الباکیان» استاد دانشگاه روس-ارمنی-اسلاو ایروان، «سرگئی ملکونیان» استاد دانشگاه ایروان و کارشناس مسائل رژیم صهیونیستی، «شیوا علیزاده» کارشناس مسائل روسیه و استاد دانشگاه تهران و «سید مهدی حسینی» کارشناس مسائل قفقاز و مدرس دانشگاه در این میزگرد حضور داشتند. بخش اول از این میزگرد را در ادامه می‌خوانید:

جمهوری آذربایجان از مشغولیت روسیه در اوکراین سوء استفاده می‌کند

تسنیم: جنگ 44 روزه با امضای یک توافق نامه آتش بس که با وساطت مسکو امضا شد، تا حد زیادی فروکش کرده و بعد از آن تبادل آتش پایان یافت. با گذشت نزدیک به سه سال از این واقعه، تعهد به این بندها و اجرایی شدن آنها طی سال‌های گذشته چگونه بوده است؟

الباکیان: از بندهای توافق نامه سه جانبه تنها بندی که مربوط به آتش بس است اجرایی شده و این آتش بس فقط به خاطر این بوده که صلح بانان روسی در منطقه حضور یافتند و این تفاهم نامه برای حفظ تعادل قدرت‌های درون آن تفاهم نامه بود. طبق همان بندها، جمهوری آذربایجان باید بخش‌هایی را به طرف ارمنستان برمی‌گرداند که اجرایی نشده است و اگر بخواهیم واقع بین باشیم، این سند باید ابطال می‌شد. طبق همان بندها، قرار بود که تردد آزاد در لاجین برای اتباع ارمنستان صورت بگیرد، ولی جمهوری آذربایجان این تعهد را نقض کرده است. در حالیکه روسیه در اوکراین مشغول است و جمهوری آذربایجان از این مشغولیت سوء استفاده می‌کند.

مشوق‌های اقتصادی در قفقاز، مانع اقدام جدی روسیه علیه احداث کریدور می‌شود

تسنیم: خانم علیزاده، یکی از بندهایی که در این توافق نامه وجود دارد بند 9 است که درباره اتصال بین نخجوان و خاک جمهوری آذربایجان است. در این خصوص حرف و حدیث زیادی وجود دارد. موضع روشن و شفاف روسیه در این خصوص چیست؟

علیزاده: با مقاومت رئیس‌جمهور ارمنستان، واژه کریدور در این سند نیامده است. اما چیزی که در میدان جریان دارد این است که زیرساخت‌ها بین نخجوان و جمهوری آذربایجان در حال تکمیل شدن هستند و در عمل کار کریدور و کار اتصال سرزمینی پیش می‌رود. در این بین تنها کشوری که تمام قد با این طرح مخالفت کرده، ایران است.

روسیه تا به حال در قبال مسئله کریدور منفعل بوده، زیرا این کریدور یک تهدید مستقیم علیه روسیه نیست. از آن طرف روسیه تحت تحریم است و در زمره تحریم شده‌ترین کشورهای دنیاست که روابط اقتصادی مهمی با ترکیه و جمهوری آذربایجان دارد.

مشوق‌های اقتصادی که در قفقاز وجود دارد، از اینکه روسیه بخواهد موضعی در قبال کریدور بگیرد، جلوگیری می‌کند. ضمن اینکه روس‌ها تصور می‌کنند در این زمینه تهدید مستقیمی هم علیه روسیه وجود ندارد. البته در کوتاه مدت شاید اینطور به نظر برسد اما در بلند مدت ماجرا برای روس

ها هم متفاوت است.

از آن طرف، کشور دیگری که برای روسیه مهم است، چین است که چین هم موضعی علیه این کریدور ندارد. از آنجا که چین به دنبال تنوع بخشی به راه های ارتباطی اش است، اگر این کریدور سریع تر ساخته شود نیز فرقی برای چین نمی کند که از راه ایران نباشد و اتصال نخجوان و جمهوری آذربایجان از مسیر ارمنستان باشد.

در این جا می بینیم که براساس ارزیابی ها از نگاه نزدیک، تنها ایران و ارمنستان متوجه تبعات ماجرا شده و این دو هستند که منفعت مشترکی در جلوگیری از فعال شدن این کریدور دارند. زیرا ترکیه نیز از این طرح حمایت می کند.

روسیه فعلاً در اوکراین دست و پایش بسته شده و تا حد زیادی درگیری در اوکراین مانع از این می شود که منابع اش را متوجه مناطق دیگری در خارج نزدیک خود کند؛ حالا اگر در این منطقه هم توازنی برقرار و ترکیه وارد شود، ممکن است تصور کنند که قرار نیست جایگاه روسیه به عنوان یک دولت بزرگ در آن منطقه زیر سوال برود، هر چند که در نگاه راهبردی ابعاد ماجرا تفاوت خواهد کرد.

البته باید گفت که در روسیه درباره سیاست قفقازی، اختلاف نظر هم وجود دارد. یعنی آن هایی که طرفدار کریدور هستند و می گویند به باکو و آنکارا کاری نداشته باشیم، جریان های غربگرا هستند و صرفاً به خاطر تأمین منافع اقتصادی، مسائل هویتی و تهدیدهای اقتصادی در بلند مدت را نادیده می گیرند. برای آن ها موضوع، نقش ویژه روسیه در کشورهای خارج نزدیک است. البته در خود ارمنستان من از یکی از کارشناسان که اتفاقاً روس گرا هم نبود، شنیدم که ابراز امیدواری کرده بود که سندی درباره این کریدور به امضا نرسد.

موضع مبهم روسیه به دلیل اختلافات داخلی و درگیری در اوکراین است

تسنیم: پس اینکه روسیه موضعی مبهم دارد را بیشتر ناشی از درگیری و اختلافات داخلی و همچنین مشغولیت در اوکراین می دانید؟

علیزاده: بله بیشتر به خاطر اختلافات داخلی و مشکلاتی که مبتلا به این کشور است و به خاطر مسئله اوکراین و تحریم ها می دانم.

عوامل اسرائیل، انگلیس و ترکیه در مناطق تحت کنترل جمهوری آذربایجان حضور دارند

تسنیم: آقای ملکونیان می خواستم نظر شما را در خصوص نقش رژیم صهیونیستی و همینطور ترکیه در جنگ قره باغ و سال های بعد از آن جويا شوم. هم ترکیه و هم رژیم صهیونیستی در طول جنگ کمک های نظامی زیادی به جمهوری آذربایجان داشتند و بعد از جنگ هم پروژه های اقتصادی زیادی در این منطقه گرفتند. آن ها چه نقش آفرینی در تحولات قفقاز دارند؟

ملکونیان: قبل از هر چیز باید با اطمینان بگویم که ترکیه و اسرائیل متحد استراتژیک جمهوری آذربایجان محسوب می شوند و همچنین علیه ارمنستان و علیه منافع ایران در منطقه کار می کنند و فقط به خاطر حمایت های این دو کشور بود که جمهوری آذربایجان در جنگ 2020 موفق شد، پیروز جنگ باشد.

در مناطقی که تحت کنترل جمهوری آذربایجان در آمده، نمایندگان 3 کشور در آنجا حضور دارند؛ انگلیس، ترکیه و اسرائیل. تنها هدف ترکیه و اسرائیل این است که تاثیرگذاری شان در منطقه را افزایش دهند و در نهایت ایران هدف نهایی آن هاست. آن ها می خواهند با گشایش کریدور زنگزور و اشغال استان سیونیک به ایران و ارمنستان ضربه بزنند. زمانی که کل آرتساخ (قره باغ) تحت حاکمیت نیروهای ارمنی بود، هیچ درگیری را در منطقه شاهد نبودیم، اما وضعیت منطقه الآن متفاوت و بی ثبات شده است.

ناکامی های اردوغان او را به سمت شرق سوق داد

تسنیم: آقای حسینی، ترکیه به طور سنتی درباره قفقاز و اتصال آن به آسیای میانه و آنچه این کشور با عنوان جهان ترک می خواند، تلاش های زیادی داشته است. از دوره آتاتورک به این سو گام به گام این تلاش ها دنبال شده و در دوره اردوغان به اوج خود رسیده است. آیا با توجه به کمک های نظامی که ترکیه به جمهوری آذربایجان داشته، برنامه ای برای حضور بلند مدت سیاسی و اقتصادی در این منطقه و ایجاد تغییرات ژئوپلیتیکی در آن دارد؟

حسینی: آنچه اکنون در قفقاز شاهد هستیم از سمتی می تواند یادآور رویدادهایی باشد که در یک قرن گذشته اتفاق افتاده است. بعد از سقوط رژیم تزاری و انقلاب چریکی، شاهد حضور ترکان جوان در فضای اضمحلال امپراتوری عثمانی در این ناحیه بودیم. نقشی که ترکان جوان در شکل گیری و تاسیس کشور جمهوری آذربایجان دارند، مهم است.

بعد از فروپاشی شوروی هم شاهد بودیم که غرب از ترکیه حمایت کرد تا این فضایی که در قفقاز و آسیای میانه ایجاد شده بود را بدست بگیرد. تهدیدی که از منظر غرب و حتی میراث داران شوروی، از جانب جمهوری اسلامی ایران و اسلام سیاسی متوجه می دانستند و ترکیه خیز بلندی در این خصوص برداشته است.

از سوی دیگر، حضور در قفقاز یک آرزوی دیرینه برای ترکیه است. حتی یک دوره 20 ساله از 1583 تا 1604 میلادی داریم که عثمانی ها حضور پیدا کردند و تغییراتی در نظام دیوان سالاری ایرانی منطقه دادند اما شاه عباس به منطقه برگشت و با استقبال مردم روبرو شد.

پس از فروپاشی شوروی، ایران و ترکیه استقلال کشورهای این منطقه را به رسمیت شناختند و در این سه دهه تنها کشوری که در هر 3 کشور قفقاز سفارتخانه فعال داشته ایران بود. در این مدت ترکیه سعی می کرد خود را به عنوان متحد جمهوری آذربایجان نشان دهد. اما در جنگ اول قره باغ تنها به حمایت شفاهی اکتفا کرد، در صورتیکه ایران نقش مهمی در این جنگ از نظر اهداف انساندوستانه ایفا کرد.

در دوره اردوغان اما وضعیت تغییر کرد. او در ترکیه سیاست پویایی را دنبال کرد. در سیاست خارجی، ابتدا به اتحادیه اروپا نزدیک شد و پیوستن ترکیه به آن را مطرح کرد اما ناکام ماند و بعد تنش صفر با همسایگان را با جدیت دنبال کرد که در آن هم بدلیل نقش آفرینی که در تحولات بیداری اسلامی مانند سوریه داشت، ناکام ماند.

در فضای داخلی ترکیه هم اردوغان تغییر مواضع زیادی داشت. متحد اول او فتح الله گولن بود و بعد از اینکه با گولن به مشکل خورد به سراغ حزب حرکت ملی به رهبری دولت باغچلی رفت. همچنین تلاش کرد با پ ک ک وارد گفتگو شده و مصالحه گردی را به جایی برساند که موفق نشد.

ناکامی های اردوغان، ترکیه را به سمت شرق سوق داد و احیای نگاهی که رویاگونه به نظر می رسد را در پی داشت که در جنگ 2020 قره باغ شاهد آن بودیم.

این نقش آفرینی در جنگ قره باغ تا آنجا بود که حتی در میانه جنگ، آتش بسی برقرار شد، اما این آتش بس به دستور ترکیه نقض شد و بعد از مدتی مجدداً تلاش هایی صورت گرفت و آتش بس برقرار شد.

ایران و مقام معظم رهبری یک هفته قبل از پایان جنگ در بیانیه ای که تحت عنوان بیانیه ربیع شناخته می شود، 4 محور را برشمردند که همین امروز هم مسئله بر همان 4 محور است، ولی یک ماه بعد از آتش بس، شاهد بودیم که در رژه پیروزی در پاکو، آقای اردوغان شعری خواند که مقامات رسمی کشورمان به رغم روابط دوستانه پاسخ روشنی به آن دادند.

رویاهایی از سوی اردوغان برای منطقه وجود دارد که خیلی خطرناک به نظر می رسد تا آنجا که در انتخابات ترکیه هم از این موضوع استفاده شده و مسئله جمهوری آذربایجان امتدادی آشکار در سیاست داخلی ترکیه پیدا کرده که می تواند پیامدهای بزرگی را داشته باشد.

قره باغ به آذربایجان داده شود، هیچ نشانی از آرامنه باقی نخواهد ماند

تسنیم: آقای الباکیان، آقای پاشینیان چندین بار گفتند که موضوع قره باغ در گذشته حل شده و به نوعی تلویحی عنوان می کنند که گذشتگان درباره سپردن حاکمیت قره باغ به جمهوری آذربایجان تصمیم گرفتند و برای اجرا به من واگذار شده است. نظر شما در این باره چیست و اگر این موضوع محقق شود، واکنش داخلی به آن چه خواهد بود؟

الباکیان: قبل از هرچیز باید این موضوع را بگویم که موضوع قره باغ در گذشته و دولت های قبل بسته نشده و برای اثبات این موضوع می توانم به مذاکراتی که طی سال های زیاد تا سال 2018 در چارچوب پلتفرم های خارجی اتفاق افتاده، اشاره کنم.

اگر در گذشته، قره باغ در تمامیت ارضی جمهوری آذربایجان ثبت شده بود، پس اسناد و مدارکی که یک طرفش هم خود جمهوری آذربایجان امضا کرده و در طول این مدت همیشه در مورد حق

تعیین سرنوشت مردم قره باغ گفته شده، برای چیست؟

"جوزف بورل" که در واقع وزیر امور خارجه اتحادیه اروپا محسوب می شود، چندی پیش در یکی از مصاحبه های خودش به صراحت اعلام کرد که نیکول پاشینیان اولین رهبر جمهوری ارمنستان بود که قره باغ را در تمامیت ارضی جمهوری آذربایجان شناخته است.

در مورد قسمت دوم سوال شما باید بگویم که در وهله نخست منطقه قره باغ خالی از سکنه اولیه خودش خواهد شد و از آنجایی که ما طرز رفتار و کار جمهوری آذربایجان را می دانیم که چطور عمل می کند، مطمئن باشید که خیلی زود تمام آثار اولیه به جامانده در منطقه قره باغ نابود خواهد شد. همانطور که در گذشته ما شاهد آن بودیم و در نقاط مختلف چنین اتفاقی رخ داده است.

یک نمونه دیگر اینکه در گذشته در خود باکو سکنه بسیار بزرگی از روس ها و ارمنی ها حضور داشتند که امروز هیچ ردپایی نه از آنه ا و نه آثارشان نیست.

بیش از 90 درصد مردم ارمنستان مخالف نظر دولتمردان خود درباره قره باغ هستند

تسنیم: جمهوری آذربایجان و ترکیه ادعا می کنند در نشست بروکسل آقای پاشینیان تمامیت ارضی جمهوری آذربایجان را به رسمیت شناخته که شامل قره باغ هم می شود، آیا این صحت دارد؟

الباکیان: متأسفانه درست است و در اعلامیه ای که پس از نشست های بروکسل منتشر شده، این بوده که کیلومتر مربع های دو کشور تایید شده که به عنوان مثال برای جمهوری آذربایجان طبق آذربایجان زمان اتحاد جماهیر شوروی تنظیم شده است.

همچنین در چند روز گذشته حتی وزیر امور خارجه ارمنستان هم به وضوح اعلام کرد که ما تمامیت ارضی جمهوری آذربایجان را به همراه قره باغ به رسمیت می شناسیم. ولی با وجود اینکه این افراد به عنوان نماینده رسمی جمهوری ارمنستان در مجامع بین المللی حضور دارند و چنین صحبت هایی را مطرح می کنند، مردم ارمنستان براساس نظرسنجی های اخیر، بیش از 90 درصد مخالف نظر مقامات دولتی هستند.

در اینجا باید بگویم که کشورهای دوست و متحد و حامی ارمنستان باید این نکته را حتماً در نظر داشته باشند که دولت ها می آیند و می روند و این دولت هم بالاخره می رود و آن چیزی که مهم است، منافع دو ملت و دو کشوری است که در آینده باید بماند و آن را باید در نظر داشته باشند.